

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

УДК 327.7

**ПРОБЛЕМА ВИБОРУ І ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ (НЕГАТИВНІ ТА ПОЗИТИВНІ НАСЛІДКИ ВСТУПУ ДО ЄС)**

В. С. Карпов., к. е. н., доц., К. А. Гуркова, студ.

Ключові слова: інтеграція України, Європейський союз, митний союз, зовнішньополітичні пріоритети, перспективи вступу до ЄС, негативні наслідки вступу до ЄС

Постановка проблеми. Інтеграція України до Європейського союзу – надзвичайно складний і достатньо тривалий процес. У сьогоднішніх умовах євроінтеграційні прагнення України, з погляду часу, не є сприятливими. Реалізації намірів нашої країни заважають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Зовнішні пов'язані з тим, що сучасний стан ЄС переважає інтенсивне кількісне і не завжди якісне поповнення завдяки постсоціалістичним країнам. Внутрішні чинники виражаються у протиставленні всередині владних структур, глибокій економічній кризі, відсутності ефективних економічних та інституційних реформ.

Аналіз публікацій. Результати аналізу останніх досліджень, наукових публікацій та подій у країні з даної тематики свідчать про її актуальність і значущість для вибору та реалізації стратегії сталого соціально-економічного і духовного розвитку України. Проблемою зовнішньоекономічної діяльності в межах взаємостосунків з ЄС займалися О. Гребельник, Н. Пирець, П. Пашко, І. Бережнюк, С. Боротничек, Т. Трошкина, А. Круглень, М. Тонев, Я. Малик. Кожен із вчених вніс вагомий вклад у процес євроінтеграції.

Мета статті: визначити основні проблеми на шляху інтеграції України до ЄС в контексті її регіональних пріоритетів, використовуючи такі загальнонаукові методи пізнання: діалектичний метод, системний підхід, порівняння, аналіз і синтез, теоретичне узагальнення.

Виклад матеріалу. З 1994 по 2008 рік правовою основою відносин між Україною та Європейським союзом є Угода про партнерство та співробітництво. Ця угода стала формальним початком співпраці з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. У документі підкреслювалася, зокрема, необхідність удосконалення державного управління, забезпечення свободи ЗМІ та громадянських прав в Україні. Здійснення цієї програми, однак, не змінило стриманого ставлення керівництва ЄС до можливого поглиблення інтеграції України в ЄС. В основному обговорювалися питання економічних реформ, дотримання прав людини та екологічні проблеми, пов'язані з Чорнобильською АЕС.

У 2003 році Президент України Леонід Кучма позначив мету підписання угоди про асоційоване членство України в ЄС і офіційно почав процес євроінтеграції, нехай і тільки формально. З приходом до влади Віктора Ющенка на початку 2005 року євроінтеграційні процеси були позначені пріоритетами зовнішньої політики на найближчі роки. Однак зрушилася з місця ситуація реально лише в 2007 році, коли постало питання про укладення ширшої угоди між Україною та ЄС.

У травні 2009 року Україна, поряд із п'ятьма іншими колишніми радянськими республіками, почала брати участь у новій ініціативі Євросоюзу – «Східне партнерство».

Україна конче потребує високого і сталого зростання економіки та підвищення добробуту народу. Тому для неї дуже важливо з'ясувати можливості досягнення цієї мети на шляху євроінтеграції. За роки кризи наша країна ще гостріше відчула потребу в модернізаційному, інвестиційному та інноваційному розвитку економіки. Як глобальний фактор розв'язання цих проблем сьогодні все активніше розглядається євроінтеграція. В цьому зв'язку дуже важливо перевірити шанси України на успіх у євроспільноті.

До основних перспектив вступу України до ЄС можна віднести: встановлення стабільної політичної та економічної системи; сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин; забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; упровадження стандартів ЄС у виробництві; формування середнього класу; реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту. Не менш важливим кроком на шляху європейської інтеграції нашої держави є й укладення Угоди про спрощення візового режиму між Україною та ЄС.

Та якщо подивитися глибше, а саме у деякі застарілі, не модернізовані пункти нормативно-правової бази України, то можна стверджувати, що на сьогодні лише чверть національних стандартів гармонізовано зі стандартами ЄС. Саме тому серед ключових питань торгівельної політики між ЄС та Україною найважливішим є питання стандартів. Через проблеми з гармонізацією стандартів переважна більшість видів української продукції не може бути експортована в країни ЄС.

Виходячи з таких позицій, доводиться констатувати, що в Україні географічна і товарна структури зовнішньої торгівлі поки що не створили реальних передумов для інтеграції.

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі України не сприяє підвищенню її ефективності. Скоріше навпаки, зростання обсягів торгівлі та зміна її географічної структури спричинює втрату ефективності торгівлі для України, насамперед у напрямках ЄС і МС. Так, за останні 16 років негативне сальдо зовнішньої торгівлі України з ЄС зросло з (-1,2 млрд дол.) до (-9,2 млрд дол.), тобто майже у 8 разів при зростанні товарообігу лише у 5,4 раза. Аналогічно негативне сальдо зовнішньої торгівлі України з МС зросло з (-3 млрд дол.) до (-11,7 млрд дол.), тобто майже у 4 рази, при зростанні товарообігу лише у 3,6 раза. Водночас позитивне сальдо зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу за цей же період зросло у 5 разів, при зростанні товарообігу у 6,5 раза.

Далі географічна структура зовнішньої торгівлі України свідчить, що вона не має альтернативного чи конкурентного характеру. Йдеться насамперед про торгівлю двома основними інтеграційними формуваннями: ЄС і МС.

У структурі українського експорту до ЄС переважають сировина, матеріали та промислові товари (58,5 %) і частково машини та обладнання (14 %). У структурі українського експорту до МС переважають машини й обладнання (34 %), матеріали і промислові товари (32 %) Частковий збіг експорту по машинах і матеріалах між Україною і цими формуваннями є лише по групах, але практично відсутній по номенклатурних позиціях

У структурі українського імпорту з ЄС переважають машини (28 %), продукція хімічної промисловості (25 %), матеріали і промислові товари (20 %). У структурі українського імпорту з МС переважають мінеральне паливо (65 %), частково матеріали і промислові товари (12 %) та машини й обладнання (10 %). Тут теж частковий збіг імпорту по машинах і обладнанню, матеріалах і промислових товарах є лише по групах, але практично відсутній по номенклатурних позиціях.

У торгівлі послугами частки ЄС і МС в їх обороті були майже рівні і в 2012 р. склали 35 і 36 % відповідно. Водночас ефективність торгівлі України з ЄС та МС різна. У торгівлі продукцією АПК Україна має позитивне сальдо з МС (2 млрд дол.), значно більше, ніж з ЄС (0,8 млрд дол.).

Більш успішному розвитку торговельно-економічних зв'язків України з Євросоюзом перешкоджає низка проблем, серед яких можна зазначити такі:

- структурні обмеження – відсутність необхідних структурних перетворень в українській економіці в умовах ринкової трансформації;
- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, їх товарів і послуг та економіки країни загалом;
- недостатня адаптація національних стандартів України до міжнародних та європейських;
- обмежувальний режим доступу українських експортерів до окремих сегментів ринку ЄС;
- відсутність належного зв'язку комерційної діяльності з експортом капіталу до країн ЄС і залученням капіталу провідних транснаціональних корпорацій, що базуються у країнах ЄС;
- неврегульованість проблем міграції робочої сили та свободи пересування осіб;
- тінізація значних обсягів зовнішньої економіки.

Ефективній діяльності українських компаній на ринку ЄС перешкоджає складний комплекс негативних чинників як торговельно-політичного, так і структурно-економічного плану.

Таким чином, нинішні параметри зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС досить скромні і суттєво обмежені, вони не свідчать про взаємне інтеграційне устремління двох економік.

На нашу думку, за таких темпів диверсифікації зовнішньої торгівлі навіть без будь-яких інтеграційних утворень Україна через років 5 – 7 досягне паритетності з основними зовнішніми партнерами: ЄС і МС. Але не можна стверджувати, що це прийде миттєво, адже на сьогоднішній день сальдо зовнішньої торгівлі України з ЄС від'ємне.

Варто також видокремити деякі інші негативні сторони інтеграції України з ЄС:

1. *Зниження виробництва.* Посилення конкуренції та санітарні або екологічні стандарти ЄС можуть спричинити те, що в перші два роки закрийється чимало українських виробників

(особливо в легкій і харчовій промисловості). Це загрожує погіршенням соціальної ситуації і недоотриманням доходів бюджету. Однак ситуація вирівнюється, коли наші заводи і фабрики впровадять у себе євростандарти. Щоб не допустити подальшого зниження виробництва в умовах гострої конкурентної боротьби, слід створити сприятливий інвестиційний клімат для вітчизняних та іноземних інвесторів.

2. *Зростання цін.* Відкриття ринку ЄС може викликати до подорожчання того, що всередині України дешевше, ніж за кордоном, оскільки експортувати буде набагато вигідніше, ніж продавати на місці. Зокрема, це стосується цін на електроенергію і газ українського видобутку. Однак держава може регулювати цей процес. Але одночасно з країн ЄС будуть поставлятися на наші ринки товари, що не були реалізовані в європейських країнах. Ці товари будуть дешеві, чим і зруйнують національне виробництво подібних, але дорожчих товарів.

3. *Безробіття.* Падіння виробництва загрожує зростанням безробіття. За різними оцінками, за кордоном працює до чотирьох мільйонів наших людей. Та якщо Україна не піде шляхом створення робочих місць усередині країни, то будуть великі втрати ВВП.

Окремо визначено позитивні наслідки вступу до ЄС:

1. *Євровиробництво в Україні.* Мабуть, для економіки це головний плюс ЗВТ з ЄС, але проявиться він лише років через п'ять, коли західні компанії пристосуються до умов роботи в Україні (або наші правила пристосують до них) і почнуть переносити своє виробництво в нашу країну через дешеву, але при цьому кваліфіковану робочу силу. Люди отримають робочі місця, організацію роботи європейського рівня, білі зарплати.

2. *Відкриття для нас ринку ЄС.* У найбільшому вигаді опиняться українські компанії, що поставляють до Європи сировину і напівфабрикати: вони і так затребувані на цьому ринку, а при скасуванні мит збільшать виробництво і прибуток. Виробникам готової продукції складніше буде знайти своє місце на євrorинку через сильну конкуренцію. Також в угоді про ЗВТ існує багато винятків, які обмежують можливість потрапляння української продукції на ринки ЄС.

3. *Вигідні кредити.* Міжнародні фінансові структури, як правило, більш лояльні до країн, чия економіка взаємопов'язана з економікою США чи ЄС. Тому ймовірність отримання кредитів від МВФ та Світового банку значно зростає, а це найвигідніші на сьогодні умови кредитування у світі. Так, кредити вигідні, але наша мета – не отримання кредитів, а своєчасне погашення заборгованостей.

4. *Європерспектива.* Мова поки йде не про вступ до ЄС – воно залишиться віддаленою перспективою. Але маючи вже підписану угоду, нам буде легше досягти ще більших преференцій в отриманні віз до ЄС, розширення зони вільної торгівлі, зокрема, свободу для ринку послуг і переміщення робочої сили (українці можуть отримати офіційне право законно працювати в Європі). Якщо наші компанії зможуть надавати послуги на євrorинку (зокрема, транспортні або ІТ), а наші громадяни – вільно трудитися в ЄС, це сприятливо позначиться на українській економіці. Тож, мабуть, і буде відбуватися спрощення візового режиму.

Висновок. Євроінтеграційна політика України має зберегти свій пріоритетний статус, однак стати більш приземленою, прагматичною. Набагато важливішою є модернізація України. А євроінтеграційна політика – це потужний чинник мотивації такої модернізації. Вона відповідає на питання, до чого ми прагнемо, які бачимо шляхи, засоби та механізми нашого руху. Загалом, це має бути наш український шлях, наша стратегія і тактика. До перспектив вступу України до ЄС можна віднести як установлення стабільної політичної системи, так і сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин, забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, упровадження стандартів ЄС у виробництві, формування середнього класу, реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту.

Також є низка недоліків інтеграції України до ЄС, а саме зволікання у здійсненні внутрішніх реформ, слабкість адміністративно-інституційного забезпечення курсу європейської інтеграції. Необізнаність населення щодо ЄС хоча не є головною проблемою, але все ж бажано проводити пізнавальні програми для населення. Позиція громадян України щодо її вступу до Євросоюзу такою ж мірою залежить від їх оцінювання своєї обізнаності стосовно цих об'єднань, як і саме це оцінювання залежить від характеру їх ставлення до Євросоюзу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Білоус С. В. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С. В. Білоус. – К. : Світ Знань, 2008. – 528 с.

2. **Вишняков В. М.** Шляхи пришвидшення інтеграції України до Європейського союзу / В. М. Вишняков // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.18. – С. 157 – 161.

3. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.kuchma.org.ua.

УДК 338.467.4

УПРАВЛІННЯ ДОСТУПНІСТЮ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПОСЛУГ

О. О. Климчук, к. т. н., доц., І. А. Лагода, магістр.

Ключові слова: доступність дизайну, гармонізація, ціноутворення, «масовий» дизайн, *evidence-based design*

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні, і в Дніпропетровську зокрема, значно збільшився попит на дизайнерські послуги. На підвищення попиту вплинули безліч чинників, але можна виділити основні: постійне збільшення заробітної плати українців, купівля нових квартир, де ремонт потрібно починати з нуля, стійке бажання зробити своє житло комфортним, функціональним і гармонійним, а також позбутися гнітючого відгомону радянського архітектурного минулого, який пригнічує людську психіку (наприклад, громіздкі шафи, м'які меблі, понуре оформлення стін).

Однак через глобальну фінансову кризу з 2008 року кількість уведених в експлуатацію новобудов різко знизилася. Ті будинки, які все ж були введені в експлуатацію, мають дуже високу ціну (близько 9000 грн / м²) і тому не доступні для більшості населення. Виходячи з цього, стає очевидною необхідність удосконалення та реконструкції старого житлового фонду (квартири і садибні житлові будинки). Більшість дизайн-студій та приватних дизайнерів позиціонують свою діяльність як елітарну, VIP і т. п., що принципово неправильно, тому що розраховано на дуже вузький споживчий сегмент. Крім того, нові житлові комплекси були побудовані, у більшості випадків, із дотриманням усіх будівельних норм, у той час як радянська житлова забудова має багато недоліків, які кваліфікований дизайнер зможе виправити. Найважливіша проблема радянського житлового фонду – хибне з погляду психофізіології і нерациональне планування приміщень (наприклад, зовнішні кути в житлових приміщеннях, прохідні кімнати та ін.). Із цього випливає, що Дніпропетровськ потребує втілення в життя «масового» дизайну, який буде доступним для більшості жителів міста і згодом поліпшить його.

Аналіз публікацій. Тема доступності дизайнерських послуг до цього часу не була відображена в наукових публікаціях, але значний внесок у розвиток масового дизайну вніс відомий французький дизайнер Філіп Старк: «Коли я почав працювати, поняття «дизайн» означало «дуже красиві та дорогі речі для дуже багатих людей». Якщо ви думаєте, що я хотів би витратити все моє життя, працюючи для жменьки людей, дякую, я краще посплю. Тому все життя я вбиваю дизайн, точніше, знищую його елітарність» [11]. Дослідженнями проблем впливу житлового простору на людину займалися С. В. Бодня [3], П. М. Саньков [6] та ін.

Мета статті. Висвітлити доцільність упровадження «масового» дизайну на ринок дизайнерських послуг м. Дніпропетровськ.

Результати дослідження. За більше ніж двадцять років, які Україна є незалежною державою, питання економічного розвитку в нашій країні або не вирішувалися, або вирішувалися неефективно. Основними проблемами в українській економіці за часів незалежності є:

- моральне і фізичне зношення виробничих потужностей;
- масове закриття підприємств (особливо в металургійній, гірничій, легкій промисловості тощо);
- як наслідок, скорочення працівників цих підприємств;
- гіперінфляція;
- брак споживчих товарів на початку 1990-х років (черги за хлібом, милом тощо).

Для вирішення вищезгаданих проблем було розпочато процес часткової деіндустріалізації, яка, на відміну від західних країн, не мала постіндустріального характеру [4, с. 89]. Тобто енергоємні і застарілі виробництва не були замінені на нові високотехнологічні. Ця проблема